

ACC. N:R M. 15877:1-14.

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknare: *Knut Andersson, Forhamn*
Härad: *Östua* ..... Berättare: *Selma Andersson, "*
Socken: *Forhamn* ..... Berättarens yrke: *fiskarehustru*
Uppteckningsår: *1963* ..... Född år *1893* i *Ungskäv, Forhamns sn.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-14. LUF 73

16/12-63

Skriv endast på denna sida.

När den nya liden kom till bygden.

Angående enskilda personer, som verkat som föregångsmän, får jag hänvisa till utförliga uppteckningar, om sådana personer, som jag förut om ären skrivit och skickat till Er.

Beträffande skolväsendet på Hagskär, i gamla liden, så var de första, som bedrev skolundervisning här ute, s. k.

"skol-morstern". Skolmostern samlade barnen till lektioner i ett av boningshusen. Där fick barnen samlas i ett rum, och nödorftigt lära sig att läsa, skriva och räkna.

Skolundervisningen (med lärare) började, på Hagskär, någon gång på 1870-1880 talet.

Folkskolan tillbringade barnen deras första

Aug 73

bokliga kunskaper, naturligtvis var folket
mycketacksamma att deras barn fingo
sin skolundervisning på sin hemö, Ungskär.
På ön Utlängan fanns också, för, skolhus.
Både Ungskärs och Utlängans skolor, var
stora hus (bondgårdar) som stått på fast-
landet, dessa hus revs, och fördes upp på
nytt på Ungskär och Utlängan och blev
dessa skolor. Utlängans skola är nu rivet
och skolbarnen på Utlängan och Skeuska-
mn går nu i skola på Ungskär, dit de
färdas i båt (skolskjuts) Ungskär har
fortfarande sin gamla skola kvar (dock
renoverad)

Angående den betydelse som "stam" (Karl-
krona) har haft för denna skärgårdens
befolkning, kan nämnas, att man förr
i tiden, så ingen affär fanns i ön, både

seglade och rodde in till "stan" med
sina öppna ekor och sedan de lagt
till vid kaj sålt sin fisk direkt från
ekor, samt gick de upp och handlade
i "stan", hvi affären, som de handlade
i var Hultmarks, och Oskar Eriksson i
Karlskrona. Angående bekantskap mellan
öbor och herskaper kan nämnas att ö-
borna blev bekanta med en del herskaper
både i t. ex Kalmar och Karlskrona så
öborna var i resp. orter och sålde sitt
och fisk, naturligtvis var dessa bekant-
skaper till nytta, mer än en gång var
det som någon av dessa vänliga herr-
skaper, som tänkte på, och räckte
en hjälpare hand åt de fattiga fisk-
arena. Som exempel kan ^(nämnas) att Fiskaren
Andreas Pahlsson, froml., Hugsån, var

bekant med framl. Apotekare Borgström i
Karlskrona. Vid ett tillfälle för, då
det blev så pass högt vattenstånd så
att vår ligbänk o kom under vatten,
så ett havs-vattuet trängde in i
husen och vållade skadegjörelse, och
fiskebodarna, som stod längst nere
vid sjön drev iväg, då hjälpte Borg-
ström med en hjälpsaktion i Karlskrona
så att öborna fick ekonomisk hjälp.
Vid ett annat tillfälle, vid en skräg
vinter såflugskärnsborna var utan bränsle,
då ställde Borgström om så att två
hästar kom och drog ut ett stort lass
bränsle (koks o kol) på den mycket
höjka isen ut tillflugskär, att för-
delas bland allaflugskärnsborna.
Detta väckte stor tackramhet, att man

visade sådan givmildhet när det behöfdes.
Än i dag talar de gamla här ute om
sådana händelser och minns dem med
sacksamhet.

Framlidne handlaren Olof Magnusson,
Ungskär, som själv förestod sin affär
till efter sin 80 årsdag, har en gång
talat om att hans fader Magnus Nilsson,
Ungskär, drev affärs-rörelse före honom,
och före honom var, så vitt han visste,
en Åke Magnusson som var handlare
på Ungskär. Åke Magnusson hade handel
i det hus, som sedan blev ombyggt till
missionshus. Missionshuset har sedan
dess renoverats. Affären medförde nat-
urligtvis ändrade levnadsvanor på så sätt
att man sporrade en provianteringsresor
till fastlandet, när man hade affär å ön.

Bystämma, byäldermän, brukade icke förekomma här, efter vad som berättats. I vår skärgård (av öarna Ullskär, Ulltången, Skenshamn, Ullklippan, Tultången och Fångören) förekommer endast jordbruk så ön Ulltången. Bönderna i Ulltången skaffade sig de tekniska hjälpmedel som fossilskraktorer etc. så snart de fick chans. Naturligtvis ha landbruksmöten och utställningar o. dyl. haft sin betydelse för dessa förbättringar. Före i liden fanns inga vägar här på den lilla ön, Ullskär, utan det var på senare år som öns egen befolkning själva lade vägar. Yng och Tattens arbetare lade en liden väg, som vi kallar Strandvägen, nere vid fiskehamnen. Detta skedde då fiskehamnen fördjupades

Angående åkdon och järnväg kan ju nämnas att dessa fordon naturligtvis var till god nytta på fastlandet, men i Ungskär (med dess korta avstånd mellan husen) var sådant icke i bruk.

Angående postgången kan nämnas att före år 1906, fick man här på Ungskär ~~fika~~ luras om att en kull från varje huskäll event. 2 man från Ungskär, segla och ro upp till Torhamn och hämta posten en gång i veckan.

Peter Olsson, Ungskär, började år 1906 med regelbunden postfäring mellan Ungskär och Torhamn. Dennes fader Ola Larsson, Ungskär, blev då den förste postmästaren på ön.

Gästgiveri förekom icke efter vad vi vet. Skjutskäll förekom naturligtvis icke här.

Angående om att knyta - binda - fiske -
nät, kan nämnas att fiskarena här
föru själva band = knöt sina nät, på
senare år slutade man uppu med
detta och köpte färdiga nät från
fiskredskapsaffärerna.

Angående emigrationens orsaker kan
nämnas att man tröttnade på de
dåliga förfjänterna - fattigdomen -
här hemma, och ville till U. S. A. där
man hört att det var goda chanser
att tjäna pengar, för en del gick
det ju bra att "gå sig fram" i Amerika,
för en del inte så bra. För en del
gick det att få ihop ett litet spar -
kapital i U. S. A., så reste man hem till
Sverige igen. Endel personer klarade
sig så bra i U. S. A., att de kunde laga

ut sina stödjingar t. ex. sysskon el.
föräldrar, även, till U. S. A.

Från sådana liden kom att Amerika-
resorna blevo dyrare, och fisket här-
hemma gav sina utövare en drägligare
utkomst än fisket för gjorde så hemma-
de man hemma.

För i liden hade somliga regel somliga
spår, att täcka taken i sina hus
^{Sedan (t. a. k. p. a. p.)} med, (långt tillbaka i liden korstak)

Numera har man betong-regel eller
efernit-plattor att täcka taken med.

I gamla liden fick folk själva reparera
sina hus på egen bekostnad, på senare
år har möjlighet funnits till statlig
och kommunal ekonomisk hjälp
till reparationer i husen, vi menar
s. k. förhållingslån.

Äldre personer tycker att visst är det bra med nya och moderna bostäder, men de tycker sig ändå i dessa fina rum sakna den alldeles speciella hemkänslan som var i gamla tiders bostäder.

För i tiden var det ju öppna spisar, som var idbruk. Nu är det ju moderna vedspisar eller el.-spisar, på den tiden när det fanns öppna ^(Spisar), så hade de murad bakugn, (med murad ugn-rör utanför huset) man bakte så bröd i bakugnen t. ex. 10-11 st. stora brödkakor.

Till omkring år 1931 hölls det på ljugår, begravningskalas med middag. Efter detta så har, efter vad vi vet inga stora begravningskalas hållits här. Nu brukar man efter begravningsarna ^(i Torshamn) samlas i församlingshemmet till kaffe och kakor (ett litet samkväm)

Förr sände man ut skriftlig inbjudan till begravning, till dem man ville bjuda. Numera sätter man endast ut i döds-
annonser och kungör klockslag och om att den avlidnes begravningssakt skall äga rum i Förhamns kyrka, och om att de som så önska få närvara, samt inbjudes till kaffe i församlingshemmet.

Angående stora kalas, i allmänhet kan nämnas att här ute hålls icke alls så mycket bjudningar som brukligt var förr om åren. Förr i tiden lärde folket i bibel och psaltilla och man sjöng religiösa sånger i hemmen, det var deras frilids-
sysselsättning. Numera är de inte sådana att de själva förströ sig på

fritiden, utan de flesta sitter nu på kvällarna framför TV-kutan och håller till godo med den underhållning som här bjöds, antingen det är bra eller dålig underhållning.

De första tidningarna som kom ut till Ungskär var religiösa tidningar, efter vad vi vet, senare Morgonbladet och Aftonbladet. De religiösa tidn., som omnämndes var Missionarvännen och Sanningens vittnet. Detta är efter vad berättaren minns. Detta var i berättarens barndom. Det är ju möjligt att det förut fanns enskilda exemplar av någon tidning här ute — Postillon var de första böckerna jämte Biblar o Psalmböcker. Vi äger en "Christlig Hus-Postilla innehållande Predikningar på ärets Sön- och Högtidsdagar af

Anders Elfvig. (Tredje Upplagan)
 Kalmar, J. A. Almqvists förlag 1861.
 Vidare: Pietisten Sjunde Årgången 1848.
 Nytt och Gammalt från Nådens Rike;
 isynnerhet Lagens och Evangelii, Bättring-
 ens och Trons hemligheter, framställda
 i afhandlingar, Berättelser, Liknelser
 och Sånger m. m. till ledning och
 tröst för salighetsökande själar,
 af C. O. Rosenius. Ny upplaga
 Stockholm, Evangeliska Förenings-
 Skiftelsens förlag. Pris: 70 öre.
 Vid stud.-möten och på sällföreningar
 bl. a. förekom gemensam sång.
 Andliga sånger sjöngs. Sångböcker
 som Oskar Ahnfeldts sånger, Pilgrims-
 sånger, förf. ej känd av berättaren samt
 Minionsförbundets första sångbok, förekom.

Poesialbum och fotoalbum net vi
forekommo i samband med emigrationen.
Det muntliga berättandet spelade en
stor roll, som förstärkelse, för.

Det var nog mest före 1900-talets
början som man mest trodde på över-
naturliga ting.

Husförhör finns icke i Torshamnss
socken, i berättarens barndom bl. a.
(här på Högskär) hölls husförhör i
Mugorna här.

Vid väckelserna blevo de flesta av
folket här nte, religiösa, för.